شهید رئیسی چگونه اقتصاد از دست رفته ایران را احیا کرد؟

۱۰۰۰ روز جهاد اقتصادی

شهید آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی، حدود هزار روز به عنوان خادم جمهور انجام وظیفه کرد تا اینکه در یک حادثه تلخ به شهادت رسید. بررسی خدمات و عملکرد این شهید والامقام در این مدت در شاخص‌های کلان اقتصادی کاملاً روشن است. به طوری که در این مدت کوتاه و حتی پیش از آنکه دوره فعالیت دولت سیزدهم به پایان برسد، بسیاری از شاخص‌ها و متغیرهای کلان اقتصادی کشور متحول شد. درحالی که دهه ۱۳۹۰ با عنوان «دهه سوخته و از دست رفته اقتصاد ایران» نامگذاری شده است، تنها با گذشت سه سال از دولت سیزدهم، شاخص‌ها و نماگرهای مختلف نشان از به ثمر نشستن تلاش‌های بی‌وقفه دولت برای بهبود شرایط اقتصادی و وضعیت معیشت مردم دارد. در این گزارش هزار روز خدمت دولت شهید رئیسی در هفت بخش و شاخص اصلی اقتصاد با دولت قبل مورد مقایسه قرار گرفته است تا میزان تغییرات و بهبود شرایط ملموس‌تر باشد. یکی از این شاخص‌ها رشد اقتصادی است که از وضعیت منفی در سه سال پایانی دولت دوازدهم به مثبت ۵٫۵ درصد در سه سال نخست دولت سیزدهم رسیده است. در حوزه تجارت خارجی نیز با فعال شدن دیپلماسی اقتصادی دولت و گسترش روابط با کشورهای منطقه و همسایه شاهد تغییرات قابل توجهی هستیم به طوری که در سه سال نخست دولت سیزدهم ارزش تجارت خارجی کشور به بیش از ۱۵۲ میلیارد دلار بالغ شده است. در بخش شاخص تورم و متغیرهای پولی و اعتباری اثرگذار در آن مانند نرخ رشد نقدینگی و رشد پولی نیز گزارش‌ها از موفقیت سیاست تثبیت بانک مرکزی حکایت می‌کند. برهمین اساس نرخ تورم نقطه به نقطه مصرف کننده از مردادماه ۱۴۰۰ تا فروردین ماه ۱۴۰۳ حدود ۱۲٫۸ درصد کاهش داشته و تورم سالانه نیز از ابتدای دولت یعنی مردادماه ۱۴۰۰ از ۴۵.۷ درصد به ۳۸.۸ درصد در فروردین ماه ۱۴۰۳ کاهش یافته، همچنین رشد نقدینگی از ۳۹ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۲۴.۳ درصد در سال ۱۴۰۲ رسیده است. همچنین دولت سیزدهم در حوزه اشتغال و بازار کار یک رکورد تاریخی دیگر به ثبت رسانده است. گزارش‌های رسمی نشان می‌دهد خالص اشتغال ایجاد شده از منفی ۱۰۱۰ یک میلیون نفر در سال ۱۳۹۹ به ۷۷۴ هزار نفر در سال ۱۴۰۲ رسیده و برهمین اساس در پاییز این سال نرخ بیکاری فصلی به رکورد تاریخی ۷.۶ درصد رسیده است. شاخص دیگری که در سه سال اخیر متحول شده است به انضباط مالی و پایداری بودجه مربوط می‌شود. در این مدت با افزایش سهم مالیات در بودجه، اتکا به درآمدهای نفتی بشدت کمرنگ شده است. از سوی دیگر در شاخص‌های رفاهی و عدالت اجتماعی نیز دولت سیزدهم عملکرد قابل قبولی داشته است. در این بخش تخصیص یارانه‌های مستقیم و غیرمستقیم به افراد برای حمایت معیشتی رشد بالایی داشته و به طور میانگین ۸۳ درصد افزایش یافته است. در بخش حقوق و دستمزد هم متوسط ۱۶ درصدی رشد حقوق بخش دولتی در دولت دوازدهم به رشد ۳۹ درصدی در دولت سیزدهم رسیده است. دولت سیزدهم در زمینه رونق تولید و احیای طرح‌های عمرانی نیمه‌تمام هم خوش درخشیده است. در این دولت ۸ هزار و ۷۷۰ واحد تولیدی تعطیل فعال شده و هزاران طرح و پروژه عمرانی به اتمام رسیده است.

▪ رشد اقتصادی چند برابر شد

رشد اقتصادی به عنوان یکی از شاخص‌های اساسی رونق اقتصادی در کشور طی نزدیک به سه سال فعالیت دولت سیزدهم بهبود قابل ملاحظه‌ای یافته است، به طوری که میانگین رشد اقتصادی در سه سال پایانی دولت دوازدهم منفی ۲.۰۵ درصد بوده و این عدد در سه سال ابتدایی فعالیت دولت سیزدهم به بیش از ۵.۵ درصد رسیده است. به طور مشخص رشد اقتصادی کشور در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ به ترتیب برابر با ۵٫۶ و ۵ درصد بوده و برآوردها نشان می‌دهد این رقم در سال ۱۴۰۲ به بیش از ۶ درصد رسیده است. به رغم طرح برخی ادعاها از سوی مسئولان دولت قبل مبنی بر پایین بودن کیفیت رشد در دولت سیزدهم، تحلیل رشد اقتصادی بخش‌های مختلف اقتصادی نشان می‌دهد متوسط رشد ارزش افزوده گروه صنایع و معادن (بجز استخراج نفت و گاز) از ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ برابر منفی ۸.۲ درصد بوده در حالی که از ابتدای دولت سیزدهم تا ۹ ماهه اول ۱۴۰۲ به ۷.۰۸ درصد رسیده است. همچنین متوسط رشد ارزش افزوده گروه خدمات از ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ برابر منفی ۳.۱ درصد بوده در حالی که از ابتدای دولت سیزدهم تا ۹ ماهه اول ۱۴۰۲ به ۵.۸ درصد رسیده است. در بخش استخراج نفت و گاز، متوسط رشد ارزش افزوده از ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ برابر منفی ۱۶.۱ درصد بوده در حالی که از ابتدای دولت سیزدهم تا ۹ ماهه اول ۱۴۰۲ به ۱۱.۴۶ درصد رسیده است.

متوسط رشد تولید بخش صنعت در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ منفی ۴.۰۷ درصد و در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۹ ماهه اول ۱۴۰۲، ۳.۹ درصد بوده است. همچنین میانگین شاخص مقدار تولید بخش صنعت در سه سال پایانی دولت دوازدهم ۱.۲- درصد و در دولت سیزدهم ۴.۸ درصد بوده است. در رشد تولید کالاهای منتخب نیز می‌توان تفاوت چشمگیر عملکرد دولت دوازدهم و سیزدهم را مشاهده کرد. رشد میانگین تولید انواع سواری در دولت سیزدهم نسبت به سه سال پایانی دولت دوازدهم ۲۵ درصد بوده است. این عدد در مورد وانت ۸۷ درصد، اتوبوس، مینی‌بوس و ون ۶۸ درصد، کامیون، کامیونت و کشنده ۲۹۹ درصد، کمباین ۲۴۵ درصد، تراکتور ۵۷ درصد، محصولات پتروشیمی ۲۰ درصد، الیاف اکریلیک ۱۰۴ درصد، چرم ۸۷ درصد، انواع تلویزیون ۸۳ درصد، یخچال و فریزر ۵۵ درصد، ماشین لباسشویی ۹۶ درصد، فولاد خام ۱۴ درصد، شمش آلومینیوم ۷۴ درصد، کاشی و سرامیک ۲۶ درصد و شیشه جام ۶۰ درصد بوده است.

نتیجه بهبود رشد اقتصادی، ارتقای شاخص‌های رفاه در اقتصاد است. در این زمینه می‌توان به رشد هزینه‌های مصرف نهایی بخش خصوصی در دولت سیزدهم در مقایسه با دولت قبل اشاره کرد. متوسط رشد هزینه مصرف نهایی خصوصی از سال ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۰، برابر منفی ۰.۳ درصد و از سال ۱۴۰۰ تا ۹ ماهه اول ۱۴۰۲، ۷.۵ درصد بوده است. این داده که از مجموع مصرف نهایی خانوار و مصرف نهایی مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوار به دست می‌آید، نشان می‌دهد رشد اقتصادی در دولت سیزدهم به بهبود جدی مصرف مردم منجر شده است.

شاخص مهم دیگری که می‌تواند پایداری رشد را در اقتصاد تضمین کند، سرمایه‌گذاری یا تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ملی است. این شاخص در دهه ۱۳۹۰ به طور کلی منفی بوده و نرخ رشد آن در طول سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ منفی ۱۳.۸ درصد بوده است. با آغاز دولت سیزدهم رشد تشکیل سرمایه ثابت مثبت شد به نحوی که سال ۱۴۰۰ به ۴.۱ درصد و سال ۱۴۰۱ نیز به ۲.۵ درصد رسید. همچنین رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ۹ ماهه اول سال ۱۴۰۲ نیز ۴.۵ درصد و به طور متوسط رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در طول دولت سیزدهم ۳.۶ درصد بوده است. به این ترتیب می‌توان امیدوار بود با اقدامات دولت سیزدهم، کشور از بحران سرمایه‌گذاری ایجاد شده در دهه ۱۳۹۰ خارج شود.

▪ تجارت خارجی ۱۵۲ میلیارد دلاری

یکی از دستاوردهای اساسی دولت سیزدهم ارتقای روابط با کشورهای منطقه و عضویت در پیمان‌های مهم منطقه‌ای مانند شانگهای و بریکس بوده و این موضوع موجب بهبود وضعیت تجارت منطقه‌ای شده است، به طوری که حجم تجارت خارجی غیرنفتی در سه سال اول دولت سیزدهم نسبت به سه سال پایانی دولت دوازدهم با ۳۴.۸ درصد رشد از ۲۴۶.۲ به ۳۳۱.۳ میلیارد دلار رسیده است. در سه سال پایانی دولت دوازدهم، صادرات کالاهای غیرنفتی به طور متوسط ۴۰.۱ میلیارد دلار بوده است. با آغاز دولت سیزدهم روند صادرات کالاهای غیرنفتی بشدت بهبود یافت به نحوی که در سال ۱۴۰۰ صادرات کشور با رشد بیش از ۴۰ درصدی به بیش از ۴۹ میلیارد دلار رسید. در سال ۱۴۰۱ این عدد ۵۴.۱ میلیارد دلار و در سال ۱۴۰۲ برابر با ۴۹.۳ میلیارد دلار و متوسط صادرات کالاهای غیرنفتی در این سه سال ۵۰.۸ میلیارد دلار بوده است. در مجموع صادرات کالاهای غیرنفتی (بدون میعانات گازی) سه سال دولت سیزدهم با ۲۶.۷ درصد رشد نسبت به سه سال دولت دوازدهم از ۱۲۰.۳ به ۱۵۲.۴ میلیارد دلار رسیده است. از سوی دیگر دولت سیزدهم ضمن بهبود ذخایر ارزی و جهش در عملکرد صادراتی، زمینه را برای واردات کالاهای مورد نیاز، بویژه کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای فراهم کرد به نحوی که از ابتدای دولت سیزدهم سهم کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای از واردات، ۸۴.۹ درصد بوده و تنها ۱۵.۱ درصد از واردات به کالاهای مصرفی اختصاص داشته است. دیپلماسی انرژی در دولت سیزدهم به نحوی پیش رفت که توانست موانع متعدد پیش‌روی تجارت خارجی محصولات انرژی کشور را به میزان بسیار زیادی برطرف کند. مطابق داده‌های بانک مرکزی، میزان صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی، گاز طبیعی، مایعات و میعانات گازی در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ به طور متوسط ۳۴.۶ میلیارد دلار گزارش شده است. این در حالی است که این عدد در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ به بیش از ۴۷ میلیارد دلار رسید. مازاد ارز تجاری ایجاد شده از محل توسعه تعاملات انرژی ایران در کشورهای دنیا موجب شده است کشور بتواند بازار ارز را از جهش‌های برون‌زا مصون سازد و کنترل مناسبی بر نظام ارزی داشته باشد. دولت سیزدهم ضمن شکستن شاکله تحریم‌های بین‌المللی، از گشایش‌های ایجاد شده برای پیشرفت در تولید بهره برده و این یک انتخاب بهینه برای نظام انرژی کشور در شرایط موجود بوده است؛ البته تکمیل زنجیره ارزش تولیدات این حوزه که در دولت‌های یازدهم و دوازدهم بخصوص در حوزه‌هایی چون توسعه پالایشگاه‌ها متوقف شده بود، در دولت سیزدهم بشدت دنبال شد. این عامل زمینه را برای انتخاب بهینه‌تر یعنی پرهیز از فروش محصولات بالادستی، فراهم خواهد کرد.

▪ رشد ۸۳ درصدی یارانه ها

یکی از اقدامات قابل ملاحظه در دولت سیزدهم، توجه به معیشت مردم و بویژه اقشار کم درآمد و جبران آثار نامناسب رفاهی ناشی از تحمیل تورم‌های بالا در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ بر اقتصاد بود. در حوزه هدفمندسازی یارانه‌ها، میانگین رشد سالانه یارانه نقدی و غیرنقدی و مستمری پرداخت شده در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ برابر با ۳۹ درصد بوده در حالیکه در سه سال اول دولت سیزدهم این پرداخت‌ها به طور میانگین سالانه حدود ۸۳ درصد رشد داشته است. در حوزه خرید تضمینی گندم به عنوان یکی از سیاست‌های تضمین کننده امنیت غذایی در کشور و کاهش و حذف وابستگی کشور به واردات گندم، رشد هزینه‌های خرید تضمینی گندم و یارانه نان در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ به طور میانگین سالانه حدود ۸۵ درصد بوده، حال آنکه میانگین رشد سالانه این هزینه‌ها در سه سال اول دولت سیزدهم حدود ۱۵۴ درصد بوده است. همچنین دولت سیزدهم در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ در مجموع بیش از ۴۷۴ هزار میلیارد ریال یارانه دارو در قالب طرح دارویار پرداخت کرده تا منافع حاصل از یارانه دارو مستقیماً به مصرف کننده نهایی اصابت کرده و از انحراف یارانه‌ها جلوگیری شود. در حوزه حقوق و دستمزد، دولت سیزدهم تلاش کرده تا آثار افزایش رشد اقتصادی در دستمزد نیروی کار دولتی و خصوصی، نمود پیدا کند. در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ حقوق و دستمزد دولتی، به‌طور متوسط ۱۶ درصد رشد کرده است. این در حالی است که رشد حقوق و دستمزد دولتی در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ به‌طور متوسط ۳۹ درصد بوده است. حداقل حکم کارگزینی نیروی کار دولتی نیز در سه‌ساله آخر دولت دوازدهم به‌طور متوسط هرساله ۳۵ درصد و در دولت سیزدهم هر ساله ۳۹ درصد رشد کرده است. همچنین مطابق با مصوبات شورای عالی کار، حداقل دستمزد نیروی کار در بخش خصوصی در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ به‌طور متوسط ۲۶ درصد و در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ به‌طور متوسط ۳۹ درصد رشد کرده است. همانگونه که در داده‌های فوق پیداست، رشد دستمزدهای خصوصی و دولتی در دولت سیزدهم بیش از دولت دوازدهم است. همچنین در دولت سیزدهم، دستمزد خصوصی و دولتی به‌طور متوازن رشد کرده است اما در دولت دوازدهم، رشد دستمزد دولتی همواره بیش از دستمزد خصوصی بوده است. یکی از عرصه‌های موفقیت دولت سیزدهم حوزه سلامت و بهداشت بوده است. در طول دوره فعالیت دولت سیزدهم توجه به زیرساخت‌های سلامت افزایش یافت به نحوی که نسبت به سه سال آخر دولت دوازدهم تعداد تخت فعال ۸٫۸ درصد و نسبت تخت فعال به جمعیت ۴٫۶ درصد افزایش پیدا کرد. در همین بازه زمانی نیز میزان پوشش خدمات اورژانس در آزادراه‌ها، راه‌های اصلی، فرعی و روستایی ۲٫۳ درصد افزایش یافته است. میزان مرگ و میر اطفال زیر یک سال در دولت سیزدهم نسبت به سه ساله پایانی دولت دوازدهم ۸.۱ درصد کاهش پیدا کرده است. دولت سیزدهم توجه ویژه‌ای به توسعه بخش دارو و تجهیزات پزشکی داشته به طوری‌که ارزش داروی تولید داخل نسبت به سه سال پایانی دولت دوازدهم بیش از ۲۶۳ درصد رشد داشته است.

▪ بودجه پایدار شد

یکی از اقدامات مهم و اساسی در دولت سیزدهم، پایدارسازی منابع بودجه عمومی بوده است. متوسط رشد درآمدهای مالیاتی و گمرکی در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹ حدود ۲۰ درصد بوده است. درحالی که متوسط رشد درآمدهای مالیاتی و گمرکی در طول دولت سیزدهم (سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲) حدود ۶۱ درصد بوده است. نسبت درآمدهای مالیاتی به منابع بودجه عمومی از ۳۶.۸ درصد در سال ۱۳۹۹ به ۴۱ درصد در سال ۱۴۰۲ رسیده است. این بدان معناست که دولت سیزدهم در مسیر پایدارسازی منابع بودجه عمومی حرکت کرده است. افزایش نسبت مالیات در بودجه عمومی در دولت سیزدهم در حالی رخ داده است که شاهد رشد اقتصادی هستیم.

به بیان دیگر سیاست افزایش مالیات به نحوی اعمال شده است که بر تولید ملی اثر انقباضی نداشته باشد. در این سال‌ها دولت توانسته است با انسجام بودجه‌ای و منظم کردن اجزای بودجه خود، ضمن افزایش رشد اقتصادی، فشار بودجه را به مالیات‌دهندگان تحمیل نکند. دولت سیزدهم در راستای پایدارسازی منابع بودجه تلاش کرد که اتکای بودجه به انتشار اوراق دولتی را محدود کند.

دولت دوازدهم در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ در مسیر افزایش انتشار اوراق مالی پیش رفت به نحوی که سهم خالص تأمین وجه از محل اوراق مالی از کل بودجه عمومی در این سه سال حدود ۱۳ درصد بوده است. سیاست دولت دوازدهم در افزایش اتکای بودجه به انتشار اوراق دولتی موجب شد، دولت سیزدهم از ابتدای فعالیت تاکنون ۴۴۳ هزار میلیارد تومان صرف بازپرداخت اصل و سود اوراق مالی منتشر شده در دولت قبل کند و خالص تأمین مالی دولت از محل اوراق مالی در طول سه سال گذشته مجموعاً ۲۰۹ هزار میلیارد تومان بوده است. به این ترتیب سهم خالص تأمین وجه از محل اوراق در دولت سیزدهم یعنی در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ حدود ۵.۳ درصد بوده که نشان از اتکای کمتر دولت سیزدهم بر بدهی برای تأمین منابع بودجه عمومی است. در خصوص ارتباط مالی دولت با صندوق توسعه ملی، دولت سیزدهم بواسطه دیپلماسی مناسب انرژی، توانسته است منابع بالاتری را به صندوق تزریق کند. مجموع میزان ورودی‌های صندوق توسعه ملی ناشی از فروش نفت و گاز و میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی در دولت دوازدهم به طور متوسط سالیانه حدود ۸ میلیارد دلار و در دولت سیزدهم به طور متوسط سالیانه حدود ۹.۵ میلیارد دلار بوده است. به‌علاوه با تلاش دولت سیزدهم، بیش از ۴ میلیارد دلار از مطالبات صندوق از بخش‌های مختلف وصول شده است. این در حالی است که مجموع مطالبات وصول شده تا پیش از دولت سیزدهم و در دولت‌های مختلف، تنها ۱.۱ میلیارد دلار بوده است.

▪ احیای تولید و تکمیل و بهره برداری از طرح‌های عمرانی

خدمات دولت سیزدهم را می‌توان در موارد بی‌شماری ذکر کرد. از جمله مهم‌ترین این موارد می‌توان به احیای ۸۷۷۰ واحد تولیدی راکد و اتمام هزاران طرح نیمه‌تمام که سالیان سال متوقف مانده بودند اشاره کرد. تنها در سال ۱۴۰۲، بالغ بر ۱۲۰۰ پروژه عمرانی بزرگ و کوچک به ارزش روز بیش از ۵۰۰ هزار میلیارد تومان به بهره‌برداری رسیده است؛ از پروژه‌های کلانی از جمله آزادراه ایزدخواست – شیراز به طول ۲۱۲ کیلومتر، راه‌آهن همدان – سنندج به طول ۱۶۰ کیلومتر، سد چمشیر در استان کهگیلویه و بویراحمد با ظرفیت ۲٫۳ میلیارد مترمکعب و بیمارستان ۸۲۱ تختخوابی شهدای تجریش تا پروژه‌های متوسط مقیاس نظیر آبرسانی به شهرهای دارای تنش آبی، احداث ۹۰۰ کیلومتر بزرگراه و راه اصلی و ساخت ۱۲۳ بیمارستان با بیش از ۵۳۰۰ تخت و نهایتاً پروژه‌های کوچک مقیاسی مانند احداث فضاهای ورزشی، فضاهای آموزشی پایه و عالی و اجرای طرح هادی روستایی.

اجرای طرح دارویار و بهبود نظام توزیع دارو در کشور و جلوگیری از قاچاق معکوس دارو به سایر کشورها، صفر کردن فرانشیز خدمات بستری تحت پوشش بیمه پایه در بیمارستان‌های دولتی دانشگاهی برای پنج دهک اول، ایجاد صندوق بیماری‌های خاص و صعب‌العلاج و حفاظت مالی از بیماران خاص و صعب‌العلاج مبتلا به ۱۰۷ نوع بیماری مشمول در قالب ۵۱ بسته خدمت درمانی و دارویی، بهره‌برداری از قریب به ۳۰۰۰ پروژه بهداشتی نظیر خانه بهداشت، مرکز جامع سلامت روستایی و شهری و آزمایشگاه تشخیص طبی از جمله خدمات دولت سیزدهم در حوزه بهداشت و درمان بوده است.

مهار تورم و انضباط پولی

یکی از شاخص های مهم و اساسی که همواره در روند رشد اقتصادی مورد توجه قرار می گیرد، تورم و افزایش سطح عمومی قیمت‌هاست. دولت دوازدهم به واسطه اتخاذ رویکرد خاص سیاسی در تعامل با دنیا موجب تحمیل نرخ‌های بالای تورم در کشور از سال ۱۳۹۷ شد. به طوری که نرخ رشد شاخص قیمت مصرف کننده نقطه به نقطه از ۴۷.۵ درصد در اسفند ۱۳۹۷ به ۴۸.۷ در اسفندماه ۱۳۹۹ افزایش یافت. دولت سیزدهم در راستای مهار تورم سیاست‌های مختلفی اعمال کرد. کاهش کسری بودجه و واقعی‌سازی بودجه، سیاست‌های کنترل ترازنامه بانکی، سیاست‌های تنظیم بازار و سیاست‌های اطمینان‌بخشی و پیش‌بینی‌پذیرسازی بازار و کنترل فضای انتظارات تورمی از جمله سیاست‌های دولت سیزدهم برای مهار تورم بوده است. در نتیجه اعمال این سیاست‌ها، این نرخ از ۴۳.۷ درصد در مرداد ۱۴۰۰ (ابتدای دولت سیزدهم) به ۳۰.۹ درصد در فروردین ۱۴۰۳ رسیده است. تورم سالانه نیز از ابتدای دولت یعنی مرداد ۱۴۰۰ از ۴۵.۷ درصد به ۳۸.۸ درصد در فروردین ماه ۱۴۰۳ کاهش یافته است و فرایند کاهش تورم ادامه دارد. در این میان، دولت سیزدهم سیاست بزرگ بازتوزیعی حذف ارز ترجیحی را نیز پشت‌سر گذاشت که این سیاست یک فشار تورمی را ایجاد کرد.

دولت باوجود گذراندن این سیاست، تورم را نسبت به انتهای دولت دوازدهم تا حد زیادی کنترل کرده است. رشد شاخص قیمت تولید کننده نیز از ۶۴.۶ درصد در تابستان ۱۴۰۰ به ۴۳.۸ در پاییز ۱۴۰۲ کاهش یافته است. تورم نقطه‌به‌نقطه تولید کننده نیز درهمین بازه زمانی از ۵۸.۹ به ۴۳.۶ کاهش یافته است.

برهمین اساس، نرخ رشد نقدینگی از ۲۳ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۴۰.۶ درصد در سال ۱۳۹۹ رسیده که نشان از روند افزایشی رشد نقدینگی در سه سال پایانی دولت دوازدهم دارد. این درحالی است که رشد نقدینگی از ۳۹ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۲۴.۳ درصد در سال ۱۴۰۲ رسیده است. نسبت نقدینگی به تولید ناخالص‌داخلی جاری نیز در اسفند ۱۳۹۹، ۶۳ درصد بوده است. این نسبت در انتهای سال ۱۴۰۲ به ۳۷ درصد کاهش یافته است.

اگر دولت سیزدهم بنا داشت سطح نقدینگی را در همان نسبت‌های اسمی دولت دوازدهم حفظ کند، در انتهای سال ۱۴۰۲، باید نقدینگی به بیش از ۱۳۱۰۰ هزار میلیارد تومان افزایش می‌یافت. یعنی ۶۸ درصد بیش از مقدار نقدینگی در این زمان. از سوی دیگر نسبت نقدینگی به تولید ناخالص‌داخلی ثابت در اسفند ۱۳۹۹ نسبت به اسفند ۱۳۹۶، ۱۴۲ درصد رشد کرده است. این در حالی است که این نسبت در اسفند ۱۴۰۲، نسبت به اسفند ۱۳۹۹، ۸۹ درصد رشد کرده است. نسبت پایه پولی به نقدینگی در همه سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۲ در حدود ۱۴ درصد باقی‌مانده است. نسبت پایه پولی به تولید ناخالص داخلی جاری در سال ۱۳۹۹، ۸ درصد بوده که این نسبت در سال ۱۴۰۲ به ۵ درصد کاهش یافته است. اگر دولت بنا داشت این نسبت را حفظ کند، لازم بود پایه پولی در انتهای سال ۱۴۰۲، ۵۱ درصد بیش از مقدار تحقق‌یافته آن باشد. همچنین رشد نسبت پایه پولی به تولید ناخالص داخلی ثابت، در سه‌ساله آخر دولت دوازدهم، ۱۲۸ درصد و در سه‌ساله اول دولت سیزدهم، ۱۰۴ درصد بوده است. لذا این ادعا که عمدتاً توسط مسئولان اقتصادی دولت دوازدهم مطرح می شود مبنی بر آن‌که در دولت سیزدهم نسبت به دولت دوازدهم پایه پولی بیشتری تولید شده است، ادعایی نادرست است. مجموع داده‌های فوق نشان می‌دهد که عملکرد پولی در دولت سیزدهم بسیار منظم‌تر از دولت دوازدهم بوده و در این دولت، هم رشد اقتصادی بالایی رخ داده است هم تورم کمتری اتفاق افتاده و هم نظامات پولی به طور دقیق‌تر مدیریت شده‌اند.

▪ اشتغالزایی خالص ۷۷۴ هزارنفری

در دولت دوازدهم نرخ مشارکت اقتصادی از ۴۴.۵ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۴۱.۳ درصد در سال ۱۳۹۹ رسید؛ اما از ابتدای دولت سیزدهم روند کاهشی مشارکت اقتصادی که در سال‌های قبل رخ داده بود متوقف شد و در کانال ۴۱ درصد باقی ماند. متوسط نرخ بیکاری ۱۵ ساله و بیشتر در طول سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹ برابر ۱۰.۸ درصد بوده این درحالی است که نرخ بیکاری در طول سال‌های دولت سیزدهم کاهش مناسبی داشته است. متوسط نرخ بیکاری در دولت سیزدهم برابر ۸.۸ درصد بوده به نحوی که این نرخ از ۹.۶ در سال ۱۳۹۹ به ۸.۱ درصد در سال ۱۴۰۲ رسیده است. خالص اشتغال ایجاد شده (تغییرات شاغلان) از منفی ۱میلیون نفر در سال ۱۳۹۹ به ۷۷۴ هزار نفر در سال ۱۴۰۲ رسید. در پاییز این سال نرخ بیکاری فصلی به رکورد تاریخی ۷.۶ درصد رسید.

در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲، بیش از یک میلیون و هشتصد هزار مجوز (اعم از مجوز کسب‌وکار جدید، موافقت اصولی، استعلام و ...) و بیش از دو میلیون و دویست هزار تمدید مجوز از طریق درگاه ملی مجوزها صادر شده که عددی منحصربه‌فرد است و از تمایل مردم به ایجاد و تداوم مشاغل حکایت می کند.

بانک مرکزی: اقتصاد ایران با رشد ۴٫۵ درصدی بالاترین رکورد ۷ سال اخیر را زد

رشد اقتصادی در دولت رئیسی ۴ برابر دولت قبل

درست یک روز پس از آنکه محمدجواد ظریف نمودار سقوط اقتصاد کشور همزمان با تحریم در دولت گذشته را نشان داد تا به مردم بگوید «رشد اقتصادی با وجود تحریم شدنی نیست»؛ بانک مرکزی گزارش رشد اقتصادی سال ۱۴۰۲ را منتشر کرد که نشان می‌دهد اقتصاد ایران در سال گذشته با رشد ۴.۵ درصدی، بالاترین رکورد ۷ سال اخیر را ثبت کرده است.

بر اساس اعلام بانک مرکزی، رشد اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۲ به ۴.۵ درصد رسید که بالاترین رقم از سال ۱۳۹۶ به بعد است؛ افزایش رشد اقتصادی در حالی رقم خورده که در ۳ سال اخیر، تحریم‌های اقتصادی امریکا علیه ایران تشدید شده است. با وجود تداوم و تشدید تحریم‌های اقتصادی امریکا علیه ایران در ۳ سال اخیر، رشد اقتصادی کشور در سال ۱۴۰۱ بالغ بر ۴ درصد بود که در سال ۱۴۰۲ به ۴.۵ درصد افزایش یافته است. همچنین رشد اقتصادی بدون نفت هم از ۳.۵ درصد به ۳.۶ درصد رسیده است. بر این اساس، متوسط رشد اقتصادی کشور در سه سال دولت سیزدهم (۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲) به ۴.۳ درصد رسید که نسبت به متوسط ۸ ساله دولت روحانی (۱.۱ درصد) حدود ۴ برابر شده است. متوسط رشد اقتصادی کشور در ۴ سال دولت دوازدهم (۱۳۹۶-۱۳۹۹) نزدیک به صفر و فقط ۰.۱ درصد بود و شهید رئیسی اقتصاد کشور را در چنین شرایطی در اختیار گرفت اما در ۳ سال توانست متوسط رشد اقتصادی ۴.۳ درصدی را محقق سازد که رشد خیره‌کننده نسبت به عملکرد دولت دوازدهم دارد. بدین ترتیب متوسط رشد اقتصادی در دولت سیزدهم از دولت اصلاحات هم عبور کرد. در ۸ سال دولت اصلاحات، متوسط رشد اقتصادی کشور ۴.۲ درصد بود. متوسط رشد اقتصادی دولت احمدی‌نژاد هم ۲.۷ درصد و دولت رفسنجانی ۵.۵ درصد بود. بنابراین، دولت روحانی ضعیف‌ترین عملکرد را در رشد اقتصادی پس از دفاع مقدس داشته است.

▪ تداوم روند رو به بهبود فعالیت‌های اقتصادی در کشور

بانک مرکزی اعلام کرد: بر اساس محاسبات مقدماتی اداره حساب‌های اقتصادی این بانک، تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵) در سه‌ماهه چهارم سال ۱۴۰۲ به رقم ۳۷۵۸.۱ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سه‌ماهه چهارم سال ۱۴۰۱، رشد ۴.۵ درصدی را نشان می‌دهد. همچنین رشد اقتصادی بدون نفت طی دوره مذکور معادل ۳.۹ درصد بوده است. تحقق رشد اقتصادی ۴.۵ درصدی در سال ۱۴۰۲ در امتداد رشد اقتصادی ۴ درصدی سال ۱۴۰۱ حکایت از تداوم روند رو به بهبود فعالیت‌های اقتصادی در کشور دارد. بررسی وضعیت سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵) مبین آن است که در سه‌ماهه چهارم سال ۱۴۰۲ «تشکیل سرمایه ثابت ناخالص» از رشد ۱۴.۲ درصدی نسبت به دوره مشابه سال قبل از آن برخوردار شده است؛ به‌طوری که در دوره مزبور، رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در دو زیربخش اصلی «ماشین‌آلات» و «ساختمان» به ترتیب معادل ۱۱.۳ و ۱۷.۱ درصد بوده است.

در مجموع عملکرد تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۴۰۲ «با احتساب نفت» و «بدون احتساب نفت» به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵ به ترتیب به ۱۵۸۳۸.۴ و ۱۴۳۷۸.۹ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال قبل از آن به ترتیب با افزایش ۴.۵ و ۳.۶ درصدی همراه بوده است. تحقق رشد اقتصادی ۴.۵ درصدی در سال ۱۴۰۲ در امتداد رشد اقتصادی ۴ درصدی سال ۱۴۰۱ حکایت از تداوم روند رو به بهبود فعالیت‌های اقتصادی در کشور دارد.

▪ در سه‌ماهه چهارم سال ۱۴۰۲

بررسی عملکرد رشد اقتصادی بر حسب گروه فعالیت‌های اقتصادی (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵) نشان می‌دهد، رشد تولید ناخالص داخلی در سه‌ماهه چهارم سال ۱۴۰۲ حاصل تحقق رشد مثبت ارزش افزوده در تمامی گروه‌های اصلی بوده است. در دوره مزبور، رشد محقق شده گروه‌های «نفت و گاز»، «صنایع و معادن»، «خدمات» و «کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری» نسبت به دوره مشابه سال قبل از آن به ترتیب معادل ۱۰.۲، ۶.۶، ۲.۸ و ۰.۱ درصد است. بررسی تولید ناخالص داخلی بر حسب اقلام هزینه نهایی (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵) در سه‌ماهه چهارم سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد، هزینه‌های مصرف نهایی بخش خصوصی، هزینه‌های مصرف نهایی بخش دولتی و تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به ترتیب از نرخ‌های رشد ۱.۸، ۳.۷ و ۱۴.۲ درصدی نسبت به دوره مشابه سال قبل از آن برخوردار بوده‌اند. در این دوره رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به تفکیک «ماشین آلات» و «ساختمان» به ترتیب معادل ۱۱.۳ و ۱۷.۱ درصد بوده است.

▪ در سال ۱۴۰۲

بررسی عملکرد رشد اقتصادی بر حسب گروه فعالیت‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد، رشد ارزش افزوده گروه‌های خدمات، نفت‌وگاز، صنایع‌ومعادن‌وکشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری نسبت به دوره مشابه سال قبل از آن به ترتیب معادل ۳.۸، ۱۴.۷، ۴.۵ و ۰.۲ درصد بود که به ترتیب از سهمی معادل ۲.۲، ۱.۲، ۱.۱، و ۰.۰ واحد درصد در رشد اقتصادی سال ۱۴۰۲ برخوردار شده‌اند. ارزش افزوده بخش صنعت به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵ از افزایش ۴.۴ درصدی نسبت به سال ۱۴۰۱ برخوردار بود؛ به‌طور مشخص در این بخش، شاخص تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی ۱۰۰ نفر کارگر و بیشتر – با اختصاص سهم حدود ۷۰ درصد از ارزش افزوده بخش صنعت – نسبت به سال ۱۴۰۱، رشدی معادل ۳.۸ درصد را تجربه کرد. بررسی عملکرد رشد شاخص مزبور به تفکیک رشته فعالیت‌های صنعتی (بر حسب کدهای ISIC دو رقمی) نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۲ از مجموع ۲۴ گروه اصلی، ۱۹ گروه (با ضریب اهمیت ۶۶.۸ درصدی از شاخص کل) از رشد مثبت تولید برخوردار بوده‌اند؛ از جمله این صنایع که بیشترین سهم را در رشد محقق شده این دوره داشته‌اند می‌توان به «صنایع تولید فلزات اساسی»، «صنایع تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر» و «صنایع تولید محصولات کانی غیرفلزی» اشاره کرد. بررسی تولید ناخالص داخلی بر حسب اقلام هزینه نهایی در سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد، هزینه‌های مصرف نهایی بخش خصوصی و تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵ به ترتیب از رشد ۴.۱ و ۷.۲ درصدی نسبت به سال قبل از آن برخوردار شده‌اند که رشد محقق شده «تشکیل سرمایه ثابت ناخالص» در سال مزبور عمدتاً متأثر از رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در دو زیربخش ماشین‌آلات و ساختمان به ترتیب معادل ۷.۹ و ۷.۱ درصد بوده است. همچنین هزینه‌های مصرف نهایی بخش دولتی در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال قبل از آن، کاهش ۱.۷ درصدی را تجربه کرده است.